

Источники и литература

1. Будянский В. Инновационная деятельность и проблемы совершенствования ее правового регулирования // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2000. – № 2. – С. 7–9
2. Jorge E. Intriago. Ukraine - Investment Potential // Business Times Journal. – 2005. – №6 (21). – P.24.

Ісаєва А.А.**НОРМАТИВНО-ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ І АУДИТУ ЦІННИХ ПАПЕРІВ**

Вже тривалий час продовжується бурхливий розвиток ринку цінних паперів. Зі змінами в економіці змінюється і законодавча база. Бухгалтери, які здійснюють облік цінних паперів та деривативів та аудиторів, які перевіряють достовірність, правильність відображення в обліку операцій з цінними паперами керуються як нормативно-законодавчою базою регулювання обліку і аудиту цінних паперів, так і нормативно-законодавчою базою регулювання ринку цінних паперів.

Законодавче регулювання ринку цінних паперів розглядали О.Д. Данілов, Г.М. Івашина, І.В. Кривов'язюк, В.І. Павлов, І.І. Пилипенко, О.Г. Чумаченко. Зокрема І.В. Кривов'язюк, В.І. Павлов, І.І. Пилипенко наголошували на загальних засадах регулювання відносин ринку цінних паперів в Україні. Була розглянута робота Комісії з цінних паперів та фондового ринку, пов'язана з удосконаленням засад державного регулювання ринку цінних паперів та захисту прав інвесторів; посиленням конкурентоспроможності фондового ринку України; розвитком Національної депозитарної системи та корпоративного управління. [10, с.335] О.Д. Данілов, Г.М. Івашина та О.Г. Чумаченко законодавчу базу, яка регулює обіг цінних паперів умовно поділили на закони, постанови, нормативні документи з питань розвитку професійної діяльності на ринку цінних паперів; закони, нормативні документи, що здійснюють опосередковане законодавче регулювання відносин на ринку цінних паперів та діяльності його учасників; закони, укази, постанови та інші законодавчо-нормативні документи, які забезпечують здійснення фінансової та інвестиційної політики в Україні; державні програми, специфічні акти-концепції, які визначають методи та напрями регулювання ринку цінних паперів; договори, конвенції, угоди, укладені з міжнародними організаціями та міжнародними фінансовими структурами у сфері розвитку, функціонування та регулювання ринку цінних паперів; кодекси, положення яких регулюють встановлення правовідносин власності на ринку цінних паперів [9, с.245].

Досі лишаються не визначено перелік нормативно-законодавчих документів, які повинні використовувати бухгалтери та аудиторів при роботі з цінними паперами. Через велику кількість законів, указів, постанов та інших нормативних актів бухгалтерам та аудиторам важко орієнтуватись в усіх вимогах законодавства, тому метою цієї статті є розкриття основної нормативно-законодавчої бази регулювання операцій з цінними паперами, яка повинна використовуватись під час обліку та аудиту фінансових інструментів.

При емісії та обігу цінних паперів слід дотримуватись Законів України „Про цінні папери та фондову біржу” від 18.06.1991р. та „Про цінні папери та фондовий ринок” від 23.02.2006р. № 3480–IV. У першому законі наводиться визначення поняття „цінні папери” та „фондова біржа”; надано перелік видів цінних паперів та їх характеристика; перелік вимог, які повинні дотримуватись емітенти при реєстрації випущених цінних паперів та при наданні інформації про їх випуск. Увагу слід звернути на глави присвячені захисту майнових прав інвесторів та державному контролю за випуском і обігом цінних паперів. Другий закон містить класифікацію та характеристики цінних паперів, порядок передачі прав та виконання зобов'язань за цінним папером, процедури емісії при відкритому та закритому розміщенні цінних паперів, вимоги щодо розкриття інформації емітентами та професійними учасниками фондового ринку.

Порядок регулювання державними органами операцій з цінними паперами на ринку зазначається в Законі України „Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні”. Цей Закон визначає мету та форми державного регулювання ринку цінних паперів, види професійної діяльності які можуть здійснюватись на цьому ринку, надається інформація про органи, що здійснюють державне регулювання ринку. Докладно Закон розкриває правові засади функціонування Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку.

Основними контролюючими органами на ринку цінних паперів є Координаційна рада з питань функціонування ринку цінних паперів в Україні та Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку, діяльність яких регулюється Указами Президента України „Про Координаційну раду з питань функціонування ринку цінних паперів в Україні” та „Про Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку” відповідно.

Правові засади регулювання операцій з цінними паперами зазначено у книзі першій Цивільного кодексу України в главі 14 „Цінні папери” та у Кримінальному кодексі України в статтях 223 та 224.

Оскільки цінні папери можуть здійснювати обіг в електронному вигляді, законодавством України передбачено його регулювання за допомогою Закону України „Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні”. У цьому Законі визначається структура та учасники Національної депозитарної системи, правові основи обігу цінних паперів у Національній депозитарній системі, основи регулювання діяльності Національної депозитарної системи та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні.

Підприємство може здійснювати операції з деривативами, які обертаються на фондовому ринку.

Порядок випуску та обігу фондових деривативів повинен відповідати Правилам випуску та обігу фондових деривативів затверджені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 24 червня 1997 р. N 13. Особлива увага має звертатись на правило реєстрації похідних цінних паперів.

Значна питома вага в законодавчій базі належить питанням регулювання вексельних операцій. Але в першу чергу слід звернути увагу на Закон України „Про обіг векселів в Україні” від 25 грудня 2002 року № 364-IV, яким регулюється обіг простих та переказних векселів в Україні, порядок їх видачі, порядок здійснення операцій з векселями та виконання зобов'язань за ними.

Крім вищеназваних законів бухгалтери здійснюють облік операцій з цінними паперами на підставі Закону України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, яким визначаються правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні. Цей Закон визначає мету, основні принципи бухгалтерського обліку та фінансової звітності, особливості державного регулювання, організації та ведення бухгалтерського обліку та фінансової звітності, порядок складання фінансової звітності, пояснює методики та організації обліку цінних паперів.

Оскільки операції з цінними паперами підлягають оподаткуванню, слід дотримуватись Закону України „Про податок на додану вартість” та Закону України „Про оподаткування прибутку підприємств”. У цих законах зазначено порядок визначення суми, яка підлягає оподаткуванню, порядок нарахування, ставка та строк сплати відповідного податку.

Кожна здійснена операція з цінними паперами відображається в на рахунках бухгалтерського обліку. Для відображення обігу цінних паперів використовується План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій та Інструкція про його застосування.

Всі операції фіксуються бухгалтерією в облікових регістрах, методичні рекомендації по застосуванню яких затверджені Наказом Міністерства Фінансів України №356 від 29 грудня 2000 року.

Узагальнені дані з рахунків бухгалтерського обліку на яких обліковуються цінні папери заносяться до відповідних форм фінансової звітності (Балансу, Звіту про фінансові результати, Звіту про рух грошових коштів, Звіту про власний капітал). Порядок складання фінансової звітності зазначено в відповідних Положеннях (стандартах) бухгалтерського обліку (П(с)БО).

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про фінансові інвестиції та фінансові інструменти та її розкриття у фінансовій звітності визначають П(с)БО 12 „Фінансові інвестиції” та П(с)БО 13 „Фінансові інструменти”.

Під час обліку та перевірки цінних паперів керуються також іншими П(с)БО. Зокрема використовуються П(с)БО 15 „Дохід”, П(с)БО 16 „Витрати”, П(с)БО 24 „Прибуток на акцію”.

Підприємства–емітенти цінних паперів за відповідний звітний період наростаючим підсумком з початку року на підставі первинних документів, регістрів синтетичного та аналітичного обліку, нормативно-правових актів з питань бухгалтерського обліку складають форму N 2-Б „Звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів”, у якій вносяться дані щодо номінальної вартості випущених (виданих) цінних паперів і їх розміщення емітентами, а також щодо вартості реалізації повторно проданих власних цінних паперів. Інструкція щодо заповнення цієї форми затверджена Наказом Державного комітету статистики України від 13 липня 2006 року N 318.

Крім переліченої нормативно-законодавчої бази регулювання аудитор при перевірці цінних паперів керується перш за все Законом України „Про аудиторську діяльність”, який визначає правові засади здійснення аудиторської діяльності в Україні і спрямований на створення системи незалежного фінансового контролю з метою захисту інтересів власника. Закон регулює порядок надання сертифікатів та ліцензій при здійсненні аудиторської діяльності, зазначає правові засади функціонування Аудиторської палати України, Спілки аудиторів України, порядок проведення аудиту та надання інших аудиторських послуг, встановлює права, обов'язки та відповідальність аудиторів і аудиторських фірм, а також обов'язки та відповідальність господарюючого суб'єкта при проведенні аудиту.

Під час проведення аудиту цінних паперів аудитор керується Міжнародними стандартами аудиту (МСА), зокрема МСА 200 „Мета та загальні принципи аудиторської перевірки фінансових звітів”, МСА 230 „Документація”, МСА 300 „Планування”, МСА 310 „Знання бізнесу”, МСА 520 „Аналітичні процедури”, МСА 700 „Аудиторський висновок”.

В процесі проведення аудиту цінних паперів аудитор дотримується міжнародного Кодексу етики професійних бухгалтерів, який установлює норми поведінки професійних бухгалтерів та зазначає фундаментальні принципи діяльності бухгалтерів.

При перевірці цінних паперів аудитором надається аудиторський висновок. Методичні рекомендації щодо підготовки висновку затверджені Протоколом засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. N 99. У Методичних рекомендаціях зазначено структуру аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств - емітентів облігацій (крім комерційних банків); показники фінансового стану акціонерного товариства та підприємства - емітента облігацій, які розраховує аудитор.

Отже, регулювання фондового ринку, обліку та аудиту цінних паперів здійснюється за допомогою законів, указів, кодексів, постанов, нормативних документів, державних програм та інших законодавчо-нормативних документів. Щоб відповідати потребам економіки, законодавча база має змінюватись, наближатись до законодавчої бази Європейського Союзу з урахуванням національних особливостей економіки. Дотримання бухгалтерами та аудиторами основної нормативно-законодавчої бази регулювання операцій з цінними паперами сприятиме прозорості процесу купівлі-продажу фінансових інструментів, стимулювати-

ме інвесторів вкладати кошти у цінні папери, полегшить облік та аудит цінних паперів.

Джерела та література

1. Закон України „Про аудиторську діяльність” затверджений Верховною Радою України 22 квітня 1993 року N 3125-XII
2. Закон України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16.07.1999р. №996-XIV
3. Закон України „Про обіг векселів в Україні” від від 25 грудня 2002 року № 364-IV
4. Закону України „Про цінні папери та фондовий ринок” від 23 лютого 2006 року № 3480-IV
5. Закон України „Про цінні папери та фондову біржу” від 18 червня 1991 року
6. Наказ Державного комітету статистики України від 13 липня 2006 року N 318 „Про затвердження Інструкції щодо заповнення форми державного статистичного спостереження N 2-Б „Звіт про випуск, розміщення та обіг цінних паперів”
7. Методичні рекомендації щодо підготовки аудиторського висновку при перевірці відкритих акціонерних товариств та підприємств - емітентів облігацій (крім комерційних банків) затверджено Протоколом засідання Аудиторської палати України від 23 лютого 2001 р. N 99
8. Правила випуску та обігу фондових деривативів затверджені рішенням Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України від 24 червня 1997 р. N 13
9. О.Д. Данілов, Г.М. Івашина, О.Г. Чумаченко. Інвестування: Навчальний посібник. – Ірпінь, 2001. – 377с.
10. В.І. Павлов, І.І. Пилипенко, І.В. Кривов'язюк Цінні папери в Україні: Навчальний посібник. – Видання 2-ге, доповнене. – К.: Кондор, 2004. – 400с.

Катречко М.О., Живолуп М.Г.

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА РІВНЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА СФЕРИ ПОСЛУГ

Вступ. Реформи, які здійснювалися у державі призвели до збільшення об'ємів і потоків соціально - економічних відносин, підвищенню ролі розподільчих відносин. З'явився і продовжує розвиватись недержавний сектор економіки, сучасна банківська система, ринки капіталів, товарів, послуг [1, с. 74]. В системі ринкових відносин у процесі формування нових економічних структур і нових типів економічних відносин особлива роль повинна належати діяльності суб'єктів ринкового господарювання підприємств сфери послуг. Це викликане тим, що підприємництво, як самостійний елемент ринкової економіки, істотно впливає на структурну перебудову економіки країни, вносить певну частку у збільшення загальних обсягів виробництва, створює сприятливе середовище для розвитку конкуренції і усунення монополізму в здійсненні підприємницької діяльності, забезпечує стимулювання інноваційних процесів і максимальну ефективність використання трудових ресурсів [2, с. 106].

Постановка завдання. Мета даної статті полягає в узагальненні теоретичних основ і обґрунтування доцільності застосування комплексної оцінки фінансового стану підприємства сфери послуг.

Проблемі управління фінансовим станом підприємств та ефективності його оцінки присвячено багато публікацій, проблематика досліджувана в статті, далеко не нове явище для України. Такі автори як Л. Тижненко [1], О. Ареф'єва [2], А. Будкевич, Д. Абатуров [3], О. Гадзевич [4], П. Буряк, М. Римар, М. Бець [5] та інші, здійснювали узагальнення теоретичних основ і методичного підходу до оцінки фінансового стану підприємства, вони висловлюють одностайну думку стосовно необхідності застосування комплексного підходу до оцінки фінансового стану підприємств.

Різноманітність публікацій відображає об'єктивну складність предмету наукового дослідження, тому вивчення даної проблеми потребує подальшого детального вивчення і обґрунтування. На думку Л. Тижненко та О. Ареф'єва, саме в сфері малого і середнього підприємництва, в секторах, які спеціалізуються в сфері послуг, можна отримати великі прибутки, причому робити це максимально швидко і без значних втрат. Пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і ефективності надання послуг, зміцнення комерційного розрахунку як основи стабільності роботи підприємства і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами – має досить велике значення, оскільки кожне окремо взяте підприємство, незалежно від його розмірів, займає своє місце у структурі фінансових відносин суспільства. Здійснення своєчасного і об'єктивного аналізу фінансового стану дозволить враховувати і використовувати потенційні можливості для збільшення прибутку фірми.

Всі автори, які займалися вирішенням проблеми оцінки фінансового стану підприємств середнього і малого бізнесу, в тому числі і підприємств сфери послуг, погоджувалися, що до оцінки фінансового стану доцільно застосовувати комплексний підхід. Такі автори як Л. Тижненко, О. Ареф'єва, О. Гадзевич визначають фінансовий стан як комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, що визначаються як сукупність виробничо - господарських факторів і характеризується системою показників, які відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [5, с. 384]. Показники фінансового стану повинні відображати реальний стан справ стосовно фінансово - господарської діяльності, щоб адміністрація підприємства, а також усі, хто пов'язані з ним економічними відносинами, могли отримати якісну і вичерпну інформацію стосовно своєчасного поточного